

Fáklyás expedíció A BARADLÁBAN

A Természettudományok decamberi számában dr. Jakucs László „Az aggteleki lábnyom-rejtély” c. cikkében rendkívül érdekes és nagy jelentőségű régészeti leletek felfedezéséről számolt be. Kutatótársait, Putz Gizellával és Mizser Károllyal a Baradlában, a „Szultán Pamloga” feletti terasz teremsorban — mely szerintem a Vass Imre által leírt Olymposzal azonos — hallstatti és tatárjárás kora-beli eszközöket, fáklyacsonkokat és edénydarabokat talált.

A cikk megírása óta Patek Erzsébet, a Történeti Múzeum régésze, valamint az aggteleki kutatók újabb leleteket fedeztek fel a Szultán Pamloga felett, illetve az Oriások-termében a Ganymedes Kútjánál. Ezek között 6—7000 éves bükki kultúrájú és kb. 3000 éves hallstatti kultúrájú cserépedény-töredékek is vannak. A Matyó Rojt nevű cseppkőképződménnyel szemközti dombocskán hallstatti korú, cseppkőkéreggel borított fáklyacsonkokat találtak, majd egy kis cseppkőmedencében Putz Gizella kutató két gyermek csontjait lelte meg. Ezek is valószínűleg hallstatti korúak.

Ezelőtt csupán a Baradla aggteleki és domica termézetes bejáratainak közvetlen közeléből ismertünk gazdag régészeti leletanyagot, de a barlang belsejéből — az Oriások-terme kivételével — eddig semmi régészeti lelet nem került elő. Az Oriások-termében, mely a Baradla jósaváji végén terül el, még Vass Imre 1825-ben talált történelemelőtti korúak látszó cserépedény-töredékeit és egy mezitláb és bocskoros lábnyomok által jelzett gyalogösvényt. Ebből ő és később a régészek is arra következtettek, hogy Jósavájfő közelében is kellett a barlangnak valaha egy természetes bejárattal rendelkeznie, mely azonban azóta beomlott, eltörmöcsött. Ezt lát-szott megerősíteni az Oriások-terme feletti Meseországban Révész Lajos által fellelt, feltétlenül több évszázados rókaöntváz is.

Régészek véleménye szerint ugyanis a történelemelőtti korok embere a barlangoknak csupán az első pár száz méterét ismerte és nem merészkedett a bejáratától távolos belső barlangszakaszokba. Ebben szerintük nemcsak babonás félelme, de világító eszközeinek rendkívül kezdetleges volta is megakadályozta, hiszen a gyantafáklyán, illetve később a fagygyújtó-fáklyán és mécsen kívül egyéb világító eszközzel nem rendelkezett.

A meseországi rókaöntvázal kapcsolatban is az a vélemény alakult ki általánosan, kizárt, hogy egy róka a barlang vaksötétjében végigszaladjon az aggteleki termézetes bejáratától több mint 6 km-re levő Meseországig.

Ezek szerint tehát fel kellett tételezni egy valaha létezett jósavájfő természetes barlangbejáratot, bár ennek nyomaira a leggondosabb kutatásokkal sem sikerült ráakadni.

Az újabb leletek azonban a Szultán Pamlogánál az aggteleki termézetes bejáratától 2100 méterre és a jósavájfő mesterséges bejáratától 4700 méterre, illetve a Matyó Rojt-nál az aggteleki bejáratától 2430 és a jósavájfőtől 4370 méterre kerültek elő.

Ezek után két lehetőség áll előttünk:

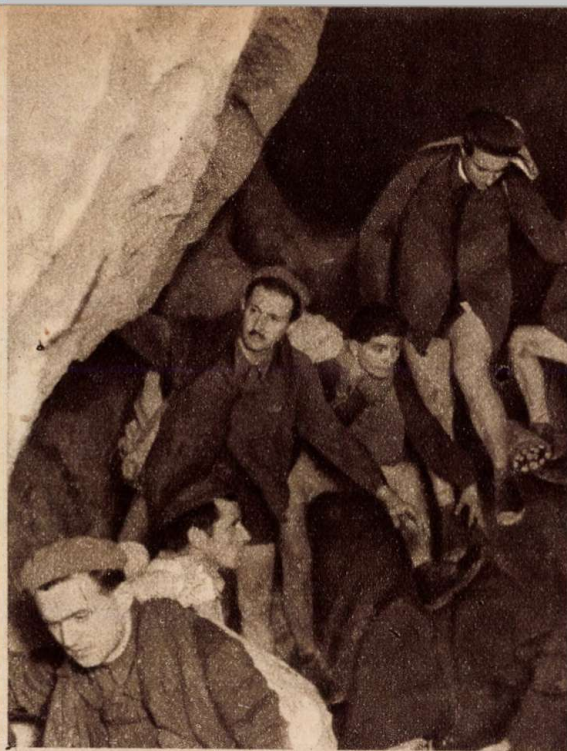
1. vagy azt tételezzük fel, hogy a Baradlának egész sor termézetes bejárata létezett, melyek mind beomlottak, eldugultak a legutóbbi 2—3000 év során, mégpedig úgy, hogy ma már sem a felszínen, sem a barlangban nyomukat sem lehet fellelni többé;

2. vagy pedig azt tételezzük fel, hogy az általános régészeti fel-fogással ellentétben, a történelemelőtti korok embere a maga kezdetleges világító eszközeivel mégis csak végig tudta járni a barlangot. Ez esetben még azt is fel kell tételeznünk, hogy a Meseországban kimúlt róka is képes volt végigmenni a barlangon.

Jakucs dr. ez utóbbi feltételezést tette magáévá, bátran szakítva az eddigi általános felfogással. De ez a feltevés csak akkor állhatja meg a helyét,

1. ha bizonyítható, hogy a róka képes a barlang vaksötétjében is kilométereken át közlekedni és nem válik oly tehetelenné, mint az ember, aki a sötétben csak nagy nehézségekkel tud eltapogatózni és egy ismeretlen barlangban, világítás nélkül, a kőomlások és vízzel telt medencék között a legrövidebb távon elpusztulna;

2. ha bizonyítható, hogy a történelemelőtti ember kezdetleges világító eszközeivel, tehát a fenyőgyanta- és birkafagygyújtó-fáklyákkal és mécsesekkel napokig lehet barangolni a barlangban és meg lehet tenni az utat az aggteleki termézetes bejáratától a Jósavájfő közelében levő Oriások-termeig és vissza, végig a patak medrében, keresztül az omladékhegyek sziklagörgetegein, át a sziklák résein,

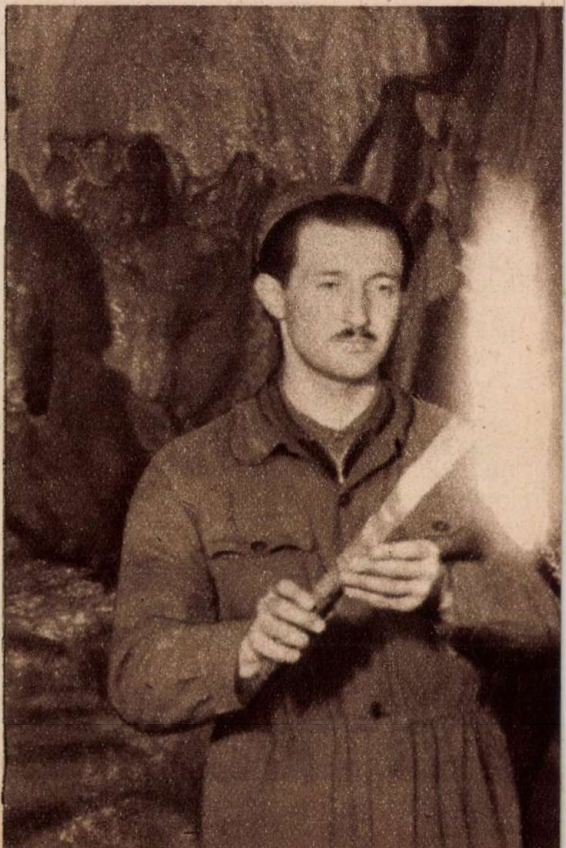

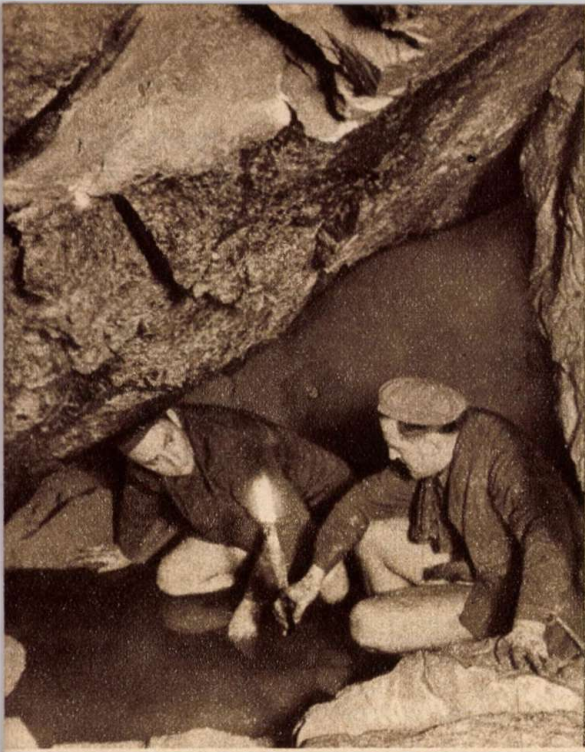
a kisebb-nagyobb tavakon, úgy, ahogy azt a történelemelőtti ember tehetette.

Jakucs dr. vállalkozott mindkét bizonyításra.

Az első kísérlethez szerzett egy rókát. Azt bevitte a Baradla közepére, tehát mind az aggteleki, mind a jósavájfő bejáratától mintegy 3000 méter távolságra. Előzőleg a barlangban néhány száz méterenként bécsi fehérből nyomjelző sávokat helyezett el. Mielőtt a rókat elengedte volna — nehogy az emberi lábnyomokat szaglásával követhesse —, az állat az orrába olyan befecskendezést kapott, mely szaglását több napra föltétlenül megbénította.

A róka elengedése után a Baradlát egy hétre lezárták. Egy hét után megállapították, hogy a róka a barlangban nem vált tehetelenné, nem „tapogatózott” a falak mentén, hanem — a nyomjelző sávokon és a nedves talajon, sokhelyütt másutt is, jól kivehető nyomainak tanúsága szerint — valamely sajátos ösztön, sajátos tájékozódó készség segítségével mindvégig nagyjából

a barlangfolyosó középvonalában haladt. Kilo-
métereken át sétált a sötét barlangban, becser-
készett két oldalágba: a Retekágba, sőt még a
világítás mellett is alig észrevehető Törökmecset-
ágba is, majd a tökéletlenül elzárt, ma haszná-
laton kívül álló vörösti mesterséges bejáraton
át elhagyta a barlangot. Hogy ott egyáltalán
nem érezte rosszul magát, mi sem bizonyítja job-
ban, mint hogy a vörösti kijáratához vezető fo-
lyosóban ismételt elsimított nyomjelző sávon
újából megjelenő nyomainak tanúsága szerint
vissza is jár a jó meleg és kényelmes barlangba.

Ezek szerint semmi akadálya sem lehetett
annak, hogy a Meseországban elpusztult róka az
aggteleki bejáratától a barlangot végig járva jus-
son oda, ahol csontjait megtalálták. Tehát a
meseországi rókacontváza nem föltétlen bizonyí-
ték többé egy Jósuvafő környéki barlangbejárat
valahai létezése mellett.

De hátra volt a bizonyítás nehezebb része:
a történelemelőtti ember világító eszközeinek

rekonstruálása és kipróbálása. Jakucs dr. munkatársaival a leletek
közt talált fáklyacsonkok és cserépmécses-törredékek, valamint a
régész szakemberek leírásai alapján kellő mennyiségben rekonst-
ruálta a történelemelőtti ember kezdetleges fenyőgyanta- és birka-
faggyú-fáklyáit és mécseseit.

Ezután expedíciót szervezett a kísérlet végrehajtására. A kísér-
let hitelességének biztosítására Jakucs dr. az expedíciót nem kizá-
rólag állandó munkatársaival hajtotta végre, hanem meghívott
kivülálló személyeket is: Bernáth László budapesti újságíró, Markó
István, az ismert nevű barlangfotós, Fodor István debreceni egye-
temi hallgatót és így lettem magam is az érdekes expedíció rész-
vevője.

Az expedíciónak kizárólag a gyanta- és faggyúfáklyákkal, illetve
mécsesekkel volt szabad világítania, nem vihettek magukkal a rész-
vevők sem gyufát, sem semmiféle korszerű világító eszközt. Nem
vihettünk magunkkal semmi olyan felszerelési tárgyat sem, mely
megkönnyíthette volna helyzetünket a történelemelőtti korok em-
berével szemben. Éjszakára az ősember állatbőre helyett egy-egy
takarót és a tűzrakáshoz fejenként 10 kg fát vittünk magunkkal
közönséges zsákokban a hátunkon. Nem léphettünk sehol kiépített
útra, csak a patakmederben és sziklaomlásokon át közlekedhettünk.
Ezzel még a régi idők emberénél is hátrányosabb helyzetbe kerül-
tünk, hisz a mai utat nyilván azon a helyen építették ki, ahol épí-
tés nélkül is aránylag a legkényelmesebben lehetett közlekedni.
Nem vihetünk magunkkal doppingolószer, így alkoholt, koffeint,
vagy efféle sem. Az expedíció élén pedig olyan személynek kellett
haladnia, aki — a barlangot először bejáró ősemberhez hasonlóan
— még sohasem járt a Baradlában. Ez a feladat Bernáth László-
nak, az Esti Hírlap riportérének jutott.

A kísérletet 1960. február 1—2—3-án végrehajtottuk. Felszere-
lésünket indulás előtt bizottság ellenőrizte, mely a Műszaki Egye-
tem kutatóállomásának gondnokából és az aggteleki határőrség pa-
rancsnokának helyetteséből állott.

Több mint 50 órát tartózkodtunk lenn a barlangban. A tör-
ténelemelőtti ember hűen rekonstruált kezdetleges világító eszkö-
zeivel végigjártuk ezalatt a Baradlát az aggteleki bejáratától az
Óriások-terméig és vissza, anélkül, hogy kiépített útra léptünk
volna (elkerülhetetlen keresztezéseket kivéve). Két éjszakát töltöt-
tünk a Szultán Pamlaga feletti teremben, a történelemelőtti ember
szállásán, a magunkkal hozott fából rakott tűz körül heverve. Éjsza-
kánként egymást váltva őriztük a tüzet és a mécses lángját, akár-
csak az ősember tette.

Nem részletezem az izgalmasan érdekes expedíció ezernyi élmé-
nyét, nehézségét, tapasztalatát, hisz ez kötetre való anyag lenne.
Jakucs dr. most dolgozza fel mindezt, hogy az Aggteleki barlang
újonnan megfejtett titkairól szóló könyve mielőbb eljusson a kíván-
csian érdeklődő olvasók kezébe.

Röviden csak annyit: minden kétséget kizáróan bebizonyult,
hogy a történelemelőtti ember kezdetleges világító eszközei, a
fenyőgyanta- és birka-faggyú-fáklya, valamint a mécses alkalmak
nemcsak barlangi tartózkodásra, de hosszú és nehéz terepű barlangi
közlekedésre is. A világító eszközök kezdetlegessége tehát nem aka-
dályozhatta a történelemelőtti embert a Baradla bejárásában.

Ezek szerint teljesen jogosult az a feltevés, hogy a történelem-
előtti ember az egyetlen aggteleki természetes bejáraton át jutott
el a Baradla Főágának mindazon távoli részeibe is, ahol a régészeti
leletek előkerültek.

Ha pedig ez így van, akkor revízió alá kell venni azt a régé-
szeti felfogást, mely szerint az ősember nyomait a barlangoknak
csupán a bejárat közeli első néhány száz méterén kell keresni.

Könnyen lehet, hogy ha Jakucs dr. érdekes kísérlete nyomán,
más barlangok eddig régészeti szempontból nem kutatott belső sza-
kaszeit is megvizsgálják, akkor sok új eredménnyel gazdagodik a
tudomány.

Ez lenne a fáklyás expedíció igazán nagyszerű eredménye!

Dr. Dénes György
(Markó István felv.)

Meg akarod ismerni hazádat, szép tájait, a
hegyek, völgyek népét?

Olvasd a

TERMÉSZETJÁRÁST

Szórakoztat, ismereteket nyújt.